

LA RENAXENSA,

PERIÓDICH DE LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

SURT LOS DIAS 10, 20 Y ÚLTIM DE CADA MES.

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ.	REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ.	RECLAMS.
Tres mesos. 9 Rals.	Carrer de Jerusalem, n.º 32, primer pis.	Los subscribers per ratlla. 1/2 Ral.
Al estranger, tres mesos. . 13 »		Los no subscribers per id. . 1 »
Ultramar, tres mesos. . . 18 »		Passant de 10 ratllas, á preus con-
Un número sol. 1 »		vencionals.

SUMARI.

Las festas del Petrarca á Avinyó; per *Joan Sardà*.—La mort del Albat (poesia); per *Joan Batista Ferrer*.—Laboratori del Pagés; per *Lluís Justo y Villanueva*.—Llàgrimes del cor (poesia); per *Francisco Gras*.—Lo comediant; per *Fernand Rodriguez y Masden*.—Corrandes populars; per *Pau Bertran y Bros*.—Bibliografia.—Novas.

Folletí.—Historia de Banyolas (continuació); per *Pere Alsins*.—Julita (continuació); per *Martí Genís y Aguilar*.

LAS FESTAS DEL PETRARCA

Á AVINYÓ.

Los diaris francesos, y en especial los del Mitjdia, han vingut ocupantse detingudament de las espléndidas festas celebradas en la que fou un temps capital de la Cristiandat ab motiu del quingentéssim aniversari del Petrarca. En ells se pot veure la relació que 'n fan y quinas han sigut las impresions que han produhit en los diferents corresponents allí enviats ex-profes; y com lo que de primer no era mes que una solemnitat literaria, sens altra mira que la de prestar un tribut d' admiració al geni immortal que la promovia, ha pres per especials circunstancias las proporcions d' un veritable aconteixement. En aixó semblan convenirhi tots. Las literaturas francesa, italiana y espanyola, per medi aquesta última de la catalana, que es una de sas branques y no bordas, hi han assistit, dignament representadas per llurs delegats respectius, ab carácter oficial ó ab carácter privat; y en aquell estadi neutral, esborrats per complet los rencors ó recelosa suspicacia que poguessen existir entre las nacions á que respectivament pertanyen, s' han reconegut germanas, y com las antigues Gracias, estrechas las mans la una ab la altra, lluhint de concert la púdica nuesa de llurs esplendents formas y ab la fogosa mirada del geni en lo front, han entonat concordés un himne de admiració al vate famós, que s' honra ab lo dictat de fill y mestre de todas ellas.

Aquesta encisadora concordia, aquesta fusió de voluntats en una, digan lo que vulgan esperits mes-

quins, es una protesta muda pero eloqüent contra la tendencia de diplomátichs nats en mala hora á accentuar aquells rencors y á fer mes profunda la barreira ab que pretenen separar á las nacions germanas: es lo crit de la ánima de aquestas que clama per tornar á la expansiva armonía que la afinitat d' origen fa naturalment neecessaria entre ellas; es la veu del interes de todas que aprofita la ocasió per á proclamar que la unió fa la força, y que contra la força d' un enemich absorbent que preten aixamplar mes enllá de lo que li pertoca las fitas de son reyalme, no hi ha mes que la unió estrecha dels que en los consells d' aquell portan la indigna marca de futurs avassallats. Tal es la filosofia d' aquesta solemnitat internacional; per ço ha adquirit, com deyam avans fentnos eco de las impresions dels que la han presenciada, las proporcions d' un veritable aconteixement.

Nosaltres, per tal com escribim en una Revista de carácter essencialment literari y 's tracta d' un assumpto avuy dia candent, no oportú per lo mateix en una publicació d' aquella mena, farem punt final en aquest orde de consideracions, per á deturnarnos en altre d' horisont mes limitat y que mes immediatament nos interessa.

Fa sis anys que una comissió dels felibres provensals presidida per en Mistral, accedint galantment á la coral invitació dels poetes catalans, assistí á la festa anyal de la literatura catalana. Ab aquella ocasió provensals y catalans se conegueren de aprop y refermaren ab efusió los llassos que la identitat d' origen, la similitud de tendencias, la comunitat de sort y 'l vehinat en que vivian tenian ja entre uns y altres preestablerts; y en esfera relativament petita y com armonia parcial, segellaren ab un bes de germans la unió de las literaturas neo-latinas, entre las quals se contavan las per uns y altres conresadas.

Los felibres provensals agraphiren com ho saben fer los temperaments escalfats del Mitjdia la hospitalitat que ab tant de plaher los hi doná Barcelona y la literatura de la terra, y un comers de relacions y un cambi, podem dirho aixis, de productes s' establí entre uns y altres, fentse assequible á tots la coneixensa de las obras ab que havian enriquit

llur respectiva literatura y proporcionant á la nostra 'ls pingües fruyts que forsosament havia de reportar del estudi de las obras dels Aubanels y dels Roumanilles, y sobretot de las del incomparable Mistral, gloria esplendorosa del geni poétich neollatí que ell monopolisa sense rival en la present época. Aquell agraïment no han desperdiciat ocasió de manifestarlo, y las recientes festas del Petrarca, per iniciativa d'ells celebradas, los hi han sumministrat ocasió de rendirne un brillant testimoni.

La ovació de que ha estat objecte á Montpellier y á Avinyó D. Albert de Quintana, ovació que contan ab calentes frases los periodichs de aquelles localitats, no es tant una ovació al poeta distingit y al amich, com una ovació á la literatura catalana que ell anava á representarhi y en nom de la qual parlava al tributar son homenatge de respecte á la memoria del insigne cantor de Laura: ovació que era un digne corolari de la pública manifestació que havian fet los felibres d'amor á la nostra literatura al admétrela en llurs certámens, ja en concurrència ab las demás en lo premi ofert al mellor sonet per la Societat de llenguas romanas, ja instituint sos dos principals corifeus, en Mistral y en Roumanille, un premi especial á la poesia catalana, en digna correspondència al bon afecte que de part dels poetes catalans mereixen.

En Quintana era honrat, pero en ell s'honorava á la literatura catalana y s'estrenyia una vegada mes l'intim llast que la uneix ab la provençal.

«Salut, germans,—deya en Felix Gras al dar conte en la sessió de Jochs Florals del 20 de Juliol, dels treballs duts á cap pel jurat provençal de que era Secretari.—Lo Jurat ha premiat lo sonet de don Francesch Matheu y Fornells, de Barcelona. La joia es una espiga de blat y una flor de margaridoya de plata; sobre la cinta que las lliga hi ha escrit: «Provensa y Catalunya han florit... granarán.»—Ilustre Albert de Quintana, poeta del gay saber, president dels Jochs Florals de Barcelona, que has vingut de Catalunya, reb lo bes fraternal que 'ls felibres de Provensa depositan sobre 'l front resplendent dels felibres catalans...—Y fentse interprete dels sentiments que á aquestos animan, responia l'interpelat:—«La joia ab que Provensa honora á Catalunya queda sobre nostres cors com la flor dels felibres.»—Una salva estrepitosa d'aplaudiments acullia aquestas frases, y comunicantse l'entusiasme com guspira eléctrica per tots los presents, unánims viscas á Catalunya y á Provensa ressonavan pels ambits de la sala, mentres Provensa y Catalunya literarias apareixian unides en l'estret abrá que 's davan sos representants.

Aquesta ratificació de la aliansa tradicional d'abduas literaturas, mes estretament contreta desde 'l 68, es per á nosaltres, y tenim la pretensió de creure que som en aixó intérpretes de tots los que aman á la catalana, extraordinariament simpática; es un verdader aconeximent; y en sa esfera limitada, lo brillant episodi de la festa dels Jochs Florals d'Avinyó es un dels perquès del carácter d'aconeximent, que assentint á la opinió de distingits

corresponsals, deyam haver tingut en total conjunt las festas del cinqué centenar del Petrarca.

Ella es una protesta solemne—y tornem, si bé mes reduhit, al primitiu tema—contra la tendencia que en alguns se manifesta avuy per avuy de divorciarnos dels nostres vehins, fent lletra morta dels antiehs pergamins que conmemoran la fraternal concordia en que un temps visquerem y oblidant lo que demana fins l'interés propi, que es cercar aliats en los que ho son per rassa y per sentiments y fins per llengua, ab preferencia als que no ho son ni per llengua, ni per sentiments, ni per rassa y de qui, per tant, fins los dons tenen carácter de temibles. Podrán Catalunya y Provensa y ab ellas Espanya y Fransa trovarse enemigas en los consells diplomátichs y fins potser, si Deu no hi ajuda y si segueix cuberta ab un vel la estàtua del sentit comú, en los camps de batalla; sas duas literaturas, empero, y ab ellas l'esperit dels dos països en sa manifestació mes pura y eloqüent, se darán sempre la ma, y aixis com los provençals recordan sempre que 'ls de Catalunya son llurs germans, no ho oblidarán los de Catalunya, y uns y altres á la ombra del arbre de la ideal bellesa entonarán de concert llurs cants en llenguatge, en sentiments y en aspiracions idéntichs, clamant á la una, con diu en Quintana, «perque 's refassa la casa payral al amor de la patria, y perque si may tornan las fredas ventadas del Nort á glassar las llars dels nostres fills y enmostehir l'herba que creix sobre la fossa del nostres avis, reculen espantadas al calor de la flamarada dels cors y á la puríssima llum del sol ardent de la rassa llatina agermanada.»

J. SARDÀ.

LA MORT DEL ALBAT.

Cayentli suor de angunia
Caretá avall,
Al fons de trista cambra
Jau un infant.
Pomet de encesas rosas
Semblava avans,
Mes ara sembla un lli
Tot mustigat:
Que la greu malaltia
Fins li robá
Lo foch dels llabis, que era
Niu de encants.
Mare desconsolada
Ne té al costat;
Lo pare mes enrrera
Abstret está.
Ella los sospirs conta
Del fill aymat,
Y á cada un don' resposta
Singlotejant;
Ell dret, blanch com la cera,
La vista en dalt,
Que al cel lo cor aixeca
Greument llassat;

Y la llum de la tarde
 Fuig per instants,
 Que apar que 'l sol s' allunya
 Per no plorar.
 «¿Qué teniu, mare meva,»
 Diu lo malalt
 Ab veu feble y trencada,
 «¿Que os ha passat
 Que ab l' grimas la cara
 »Me estau regant?
 »No ploreu, no, que m' trobo
 »Tant be com may,
 »Y demá, ¡Deu m' ajudi!
 »Seré curat.
 »Los nins ab qui jugava,
 »¿Quan tornarán?
 »Digaulos que s' recordin
 »De mi, si os plau;
 »¡Ay! ¡Qué bellas juguinas
 »Tindrè demá!»
 La veu mes fatigosa
 N' es del albat:
 Sa cabellera rossa
 Desfeta cau,
 Que l' neguit que li entra
 Creix per instants.
 Ab sos ditets pessiga
 Los llensols blanchs;
 Sa mirada se apaga
 En sos ulls blaus,
 Y com encondormintse
 Llansa un badall.
 Los pares, ¡com se 'l miran
 Desconhortats!
 «La agonia comensa»
 Diuhen mirant 's,
 Por por de que parantse
 Fos profanat
 Aquell august silenci
 Del mes greu plany.
 Era aquest fill la joya
 Dels seus encants;
 Lo tendre llas que nuava
 Lo amor mes sant;
 La il·lusió y esperansa
 Que ls' ha ajudat
 En la aspror de la vida
 Ja fa set anys.
 ¿Com poden sobreviurer
 Al fill aymat?
 Si l' Senyor no ls' ampara
 D' ells ¿qué n' será?
Deu los ne feu comanda;
Deu los hi trau;
 Mes ells eixa veu dolsa
 No escoltan pas,
 Que quan lo cor se nega
 S' hi pert lo cap.
 Lo ronch respir que ab pena
 Sosté l' albat,
 Sembla l' só de una llima
 Que or vá menjant:
 Llima n' es per la mare
 De ben mal fat
 Que l' cor li menja, mentres
 Que l' fill se n' vá.
 Un altre badall llansa;
 ¡Ay quin esglay!

A un recó de la cambra
 Lo para cau,
 Que apar que l' cor li trenca
 A cops de mall.
 Lo ventijol que s' gronxa
 Pèl finestral
 Dolsos gemechs li envia
 Al tendre infant,
 Y apar que tot de sopte
 L' ha despertat.
 «¡Quim somni mes placévol.
 »Diu, quin encant!
 »¡Quina ventura, pares,
 »Deu me ha donat!
 »Porteume lo Sant Cristo,
 »Que l' vull besar!
 »Coronada de estrelles
 »Y ab vestit blanch,
 »N' he vist la Santa Verge
 »A qui resar
 »Me feyeu, y á qui sempre
 »Me encomanau.
 »Dauradas papallonas
 »La van voltant.
 »¡Ay, quina dolça flayre
 »Hi fa allá dalt!
 »Los angelets que hi cantan
 »Tots s' han girat.
 »¡Ay, quina llum mes viva!
 »Jo hi vull pujar,
 »Que m' cridan y m' sonriuen
 »Ab dols afany.
 »No cregau per có, pares,
 »Que os vull deixar;
 »Sempre os vindrá l' bon dia
 »De allá hont me 'n vaig,
 »Y cada nit mos cántichs
 »Demanarán
 »Un reonet ben ample
 »Per quan vingau.»
 Al coll un sospir d' ángel
 Se li ha nuat,
 Y sonrisent hi resta
 Lo tendre infant.
 Los pares se ajennollan,
 Que ja ha finat,
 Y á doll lo plor esclatan
 Y l' van besant.
 No ploreu, no, bons pares,
 No ploreu pas,
 Que Deu de est trist romiatje
 L' ha deslliurat.

JOAN B. FERRER.

LABORATORI DEL PAGÉS.

(Continuació.)

XIV.

Us dels reactius.

Pera reconeixer si en un líquit hi ha un cos dat
 se pren altre cos que 's diu reactiu y 's veu, posats
 los dos en contacte, com se produeix un efecte deter-

minat en virtut del qual se pot veniren coneixement de la existencia del cos que 's sospitava. Aixó es lo que havem fet á la conclusió del párrafo anterior.

Pera averiguar si en lo líquit destilat hi havia ácid acétich s' han posat petitas cantitats de aquest líquit en contacte ab l' ácid sulfúrich, ab lo percloruro de ferro, ab lo nitrat de plata, etc., etc., y segons com s' han presentat al fer est tractament per certas senyals ó caràcters s' ha deduhit la presència ó la ausència de dit cos.

Los cossos que s' afeixen en est cas reben lo nom de reactius.

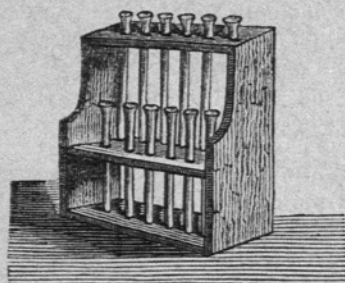
Fig. 19.—Tubo de ensaig.

Pera fer est reconeixement hi ha que tenir ó be lo que en diem tubos de ensaig ó be una colecció de copas. Jo prefereixo los tubos d' ensaig, porque si be resultan un xich mes cars per la facilitat ab que 's rompen, en cambi ocupan menos lloch y 's treballa ab ells ab molta senzilles. Un tubo de ensaig es, com son mateix nom ho indi-

ca, un tubo de cilindro de vidre, fig. 19, obert per

Fig. 20.—Gradilla y tubos de ensaig.

un de sos estrells y tancat per l' altre: com est tubo s' ha de sostenir vertical, y com no n'hi ha d' haber un sol, sino que pera un reconeixement analítich se necessitan varis, se te un aparato de fusta en el qual hi ha col·locat un cert número

d' estos tubos, per exemple dotze, segons se representa en la figura 20. Pera agitar, remoure ó barrejar los líquits continguts en estos tubos se usen unas varetes de vidre massís que 's designan ab el nom de agitadors, fig. 21. Pera treballar ab aquestos aparatos, se comensa per pendre 'l tubo de ensaig ab lo dit gros y 'l índex de la ma esquerra, y alsantlo á la altura de la vista s' hi tiran quatre ó cinch gotas del líquit que 's desitja estudiar, y luego altras tantas del reactiu ab que se 'l vol ensajar, tenint

Fig. 21.—Agitador de vidre.

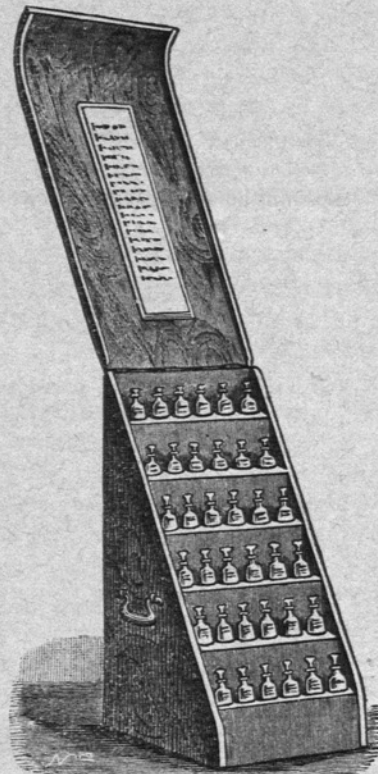

cuydado al tirar aquest de que no s' embrute la etiqueta ó rétul del pot. Fet aixó se remou ja ab lo remenador, ja tapant el tubo ab lo cap del dit gros y posantlo boca avall y s' observa si 'l líquit se colora d' un ó altre color, si se entorboleix, en qual cas se precipita, etc., etc. Pera fer totas estas reaccions, los tubos deuen estar ben nets ab aygua destilada ó de pluja.

Arreglats aixís los tubos de ensaig, estém en lo cas de preparar los reactius. Ab un parell de dotzenas de pots petits de cabuda de 100 c. c. ne te prou 'l pagés pera son laboratori. Aquets pots han d' esser de vidre ó de cristall blanch y ben transparents; els

taps esmerilats, convenientment retulats pera que no hi haje confusió: podent estar col·locats sobre una taula, ó un armari cualsevol; pero pera major comoditat se acostuma tenirlos en una caixa de tapa, segons se veu en la figura 22. Una volta ben

Fig. 22.—Caja de reactius.

nets los pots s' han d' omplir ab los reactius, y al ferho poden ocurrir dos casos, á saber: que 'l reactiu sia sòlit ó que sia líquit. Si 'l reactiu es líquit no hi ha mes que tirarlo al pot; aixís succehirá, per exemple, ab l' ácid clorhídric, ab el nítrich, etc., etc.: si 'l reactiu es sòlit se pren el cos en aquest estat y se 'l disol en una cápsula; si la dissolució queda neta y transparent, se tira desde luego en lo pot, y si no se filtra avans de tirarla. El líquit en que 's disol el reactiu es generalment l' aygua; no obstant alguna vegada sol ser altra; pero sia el que vulga, ha de procurarse que sempre estiga completament saturat del reactiu, aixó es, que ja no dissolgue mes de esta substancia. Esta dissolució se fa unas voltas en calent y altras en fret sens que puga donarse una regla general pera procedir d' una ó d' altra manera: quan no 's te pressa la dissolució se fa en fret; quan se desitje acabar prompte llavors se fa en calent. Crech escusat dir que sempre que s' hajan de preparar reactius, l' aygua que s' emplehi ha de ser destilada.

XV.

Acit succínich.

Existeix un ácid en el ví al qual fins are no s' ha donat importancia de cap especie; pero que no obs-

tant deu
ácit succ

Sabut
fermenta
suposant
y en ácid
ritat, no
condicio
vi donari
Pasteur
ciencia d
lo fet seg

Supose
suposem
cions ab
contingut
deu resu
guts en e
en el mo
portada,
mes que
sitant po
repeteix
en los vin
en lo mos
en sa ob
1873 pres
en la pla

«En los
trobat su
y de Fleu
de la Aca
en la des
most ade
ció que p
investiga
tradiccio
sabis est
part dels
tació. Si
Recientm
fiat algu
molt min
fruytas
constar i
del most

L' ácid
sens olor
aygua, r
en l' éth

Se creu
no comb
bre proc
ácit succ
encare n
citada de
problem

El dos
mament
efecte se
litre; se
que desp

tant deu tenirla gran en el sabor del ví; tal es l' ácit succínich cual forma es $C^8H^{10}O^3$, 3 HO.

Sabut es que Lavoisier esplicá el fenómen de la fermentació alcohólica d'una manera senzillíssima, suposant que la glucosa se desenvol·lava en alcohol y en ácit carbónich; pero aixó, que realment es veritat, no es enterament exacte, puig segons las condicions en que esta fermentació se verifiqui el ví donaria altra classe de productes molt distints. Pasteur que pot dirse que es el químic á qui la ciencia deu aquest ácit l' investigá fundantse en lo fet següent.

Suposem un most recullit en bonas condicions: suposem un ví elaborat també en bonas condicions ab aquest mateix most: doseu los ácits continguts en l' un y en l' altre d' estos cossos y deu resultar que la cantitat d' ácits fixos continguts en el ví deu ser menor que la dels continguts en el most, per quan si la fermentació ha sigut ben portada, no deu haberse desenvol·lat cap ácit nou mes que l' carbónich y en cambi deu anarse depositant poch á poch el ácit tártrich: per consegüent, repeteixo, que *la cantitat d' ácits fixos continguda en los vins no ha de ser may major que la continguda en lo most*; y no obstant, aixó no es exacte. Pasteur en sa obra titulada «*Etudes sur les vins*,» edició de 1873 presenta varios casos pràctichs que reasumeix en la plana 297 de la manera següent:

«En los exemplos que he citat, l' acidés del ví s' ha trobat superior á la del most. Los senyors Berthelot y de Fleurien en una nota insertada en las actas de la Academia en Abril de 1864, han convingut en la desaparició de una porció notable d' ácits del most ademés del ácit tártrich, durant la fermentació que produeix el ví. S' han, donchs, de fer noves investigacions pera explicar estas aparentes contradiccions. Certament que l' fet senyalat por estos sabis está molt lluny de ser general, y en la major part dels casos hi ha augment d' ácits per la fermentació. Si parlo es per los resultats que he obtingut. Recientment el senyor Boussingault m' ha confiat alguns resultats encare inédits d' un treball molt minuciós emprés sobre la fermentació de las fruytas de pinyol. Aquest jove químic ha fet constar igualment augment de ácits del ví sobre los del most per la fermentació.»

L' ácit succínich es solit, incoloro, transparent, sens olor, d' un sabor nauseabundo, soluble en l' aygua, molt soluble en l' alcohol, menys soluble en l' éther: se liquida á 180° .

Se creu que l' ácit succínich se troba en los vins no combinat ab las bases, sino completament lliure procedent de la descomposició de la glucosa en ácit succínich y glicerina conforme ab una reacció encare no ben estudiada. Pasteur en la plana avans citada de sa obra invita á que s' estudie be aquest problema.

El dosat del ácit succínich es una operació sumament delicada, ja que es cuestió de temps. Al efecte se pren una cantitat de ví, per exemple un litre; se obté l' extracte d' aquest ví de la manera que després se dirá; aquest extracte ó xarop se ren-

ta ab éther absolut, es á dir sens res d' aygua; l' ácit se disoldrá en aquest líquit; deixantlo evaporar al ayre lliure y tenint cuydado de que no cayga en ell pols ni porqueria, si hi ha ácit succínich se formarán uns cristalls en lo fons de la càpsula: recullits estos y pesats nos darian sa cantitat; pero com ni es possible exigir que un pagés ni un químic particular tingan balansas tan exactas com se necessitan pera fer estas petites pesadas, es preferible disoldre ls cristalls en una mica d' aygua y determinar la cantitat d' ácit que hi ha per medi de la sosa cáustica com s' ha fet en l' ácit acétich.

Al fer estos càlculs se deurá tenir cuydado de substituir en lloch del equivalent del ácit acétich que es 60 el del ácit succínich que es 118.

Terminat l' anàlisis, Robinet fill, cual obra d' anàlisis de vins he citat ja tantas vegadas, diu que es necessari assegurar-se de que realment los cristalls aquells eran d' ácit succínich, lo cual diu ell que reconeix por medi de las duas reaccions següents:

Lo líquit obtingut després de saturar per la sosa cáustica, se divideix en dos parts y s' posa cada una en un tubo d' ensaig. Un de aquets tubos se tracta per lo nitrat de cobalt; si l' líquit conté succinat de sosa pendrà una coloració semblant á la de la flor de codony. L' altre tubo s' trata per lo cloruro de bari; si hi ha succinat de sosa se formarà succinat de barita, insoluble en l' alcohol y en l' amoniach, y soluble en los ácits nítrich ó acétich.

Jo no he sabut trovar l' ácit succínich mes que en dos vins, lo primer era un ví de cuarenta y tants anys que m' facilitá l' senyor D. Pelayo de Camps; lo segon era un ví de vuytanta y tants anys que m' facilitá D. Plácit María de Montoliu; crech haberlo trobat, empero encara no n' estich segur, en algun exemplar de la Malvasia de Sitges perteneixent al Sr. D. Bonaventura Puig de Galup.

LLUIS JUSTO Y VILLANUEVA.

(Seguirá.)

LLÀGRIMAS DEL COR.

Á la memoria de un ángel
de un ángel que está en lo cel!

Espurneja lo llamp, lo cel s' endola,
la boira per lo cel se va estenent:
lo tró per entre ls núvols ne rodola
y mentrestant la pluja va creixent.
Deserts los camps están, la terra plora,
tot se cobreix ab son mantell de dol,
rebot l' ona en la platja atterradora,
no canta dintre l' bosch ni un rossinyol.
¡Ay, que trista es la tarda! La campana
dona als espays lo cant de la oració,
ni un aucell avuy canta per la plana,
y fins sembla un desert la població...
¡Que soleta estarás, hermosa nina,
que soleta, dormida en lo ataut!...
¡Que será dels teus ulls, verge divina!

¡de 'ls somnis de t' alegre juventut!...
 ¡No riurán ja 'ls teus llavis de rosetas
 fent batrer, nina, lo meu pit de amor!...
 Plegadas restarán ja las manetas;
 y apagat fins lo foch dintre ton cor!...
 ¡Si sabéres tu, nina idolatrada,
 com pena pera tú mon esperit,
 com busco ¡ay trist la llum de ta mirada
 que portaba la calma á mon neguit!...
 Jo 't voldria olvidar; mes sols olvidan
 aquells que tenen ja gelat lo cor,
 aquells que indiferents per res suspiran...
 ánimas vils, sens sentiments ni amor!...

Y avuy m' enyorarás, hermosa nina!
 Y avuy m' enyorarás, ángel de Deu!...
 Tú al mitj dels serafins la mes divina,
 tenint en el ataut sols una creu!
 ¡Tú que 'm deyas plorant: *al cementiri
 sola no hi vull estar, jo tindré por*...
 vejent ja de la mort lo trist martiri,
 del infinit destino la frescor!
 Y avuy soleta estás, y las floretas
 que entorn creixen de tú, morir veurás,
 y á véuret no vindrán las orenetas
 ni jo tampoch. ¡Qué trista que estarás!...

FRANCISCO GRAS.

LO COMEDIANT.

Molts volums necessitaria si tingués de escriure tots los tipos de comediant que hi ha en lo mon: aixó, dat cas que no 'm manqués la inteligencia suficiente per ferho y que hagués observat detingudament la humanitat, ocupant l' home tota sa vida en escriure, no podria arribar may al últim tipo, porque donant per acceptat que lo mon es una comedia, cada persona ha d' ésser per forsa un comediant: y es aixís la comedia, es manifestar y fer entèndrer tot lo que un no sent y tot lo que no es, y ¿quina es la persona que no ha enganyat á un altre fentli veurer garsas per perdius? Cap.

Quan encara som criaturas ja 'ns ensenyan á mentir enganyantnos. Nos fan la por ab lo *papo*, nos contan rondallas en las quals hi parlan las bestias, nos fan posar las sabatas al balcó porque 'ls reys de Orient hi deixin joguinas y per Nadal suem la gota freda al fernes pegar gárrotadas al tió pera trobarhi llepolias. Quan som mes grans ja 'ls enganyem á n' ells: los noys fumant de amagatotis y las noyas comprant olis y pomadas per apèndrer de lluhir.

Ja fadrins y fadrinas entra la comedia mes en gran. De las noyas, encara que sigan deixas de cinch ó sis promesos, no n' hi ha cap que n' hage tingut al pèndren un de nou; dels joves, tots ne han tingut al serho per primera vegada. Y entre ellas y nosaltres, vingan cartas per assí y regalos per allá y retratos per un cantó y mentidas per un altre; fins que quan ja nos habem acomodats, se veu que lo comerciant es dependent de setze duros, lo metje es barber, lo que volia plantar botiga es jornalero de deu rals, lo botigué está endeutat fins al coll y l'

fill de casa rica ha vingut á menos y no sab guanyarse la vida. Se veu que la modista de sombreros es gorrista, ó embastadora, ó sastressa y que la beyata melindrosa va coixa.

Y arriba á tal punt lo engany de tothom, que lo solter de menos vicis es jugador, fumador, ó no viu sol, y la soltera mes ben vista te la clau de la escala y va als balls de nit, y los matrimonis menos criticats tenen dispesas y ell dorm fora de casa y un cosí la visita á ella y prou, porque no vuy dir mes: que prou que dir tindria de altres enganys de mes consideració.

Digueume, donchs: ¿encara que en tot y per tot hi hagen escepcions, no 'ns estém enganyant sempre los uns als altres? ¿Enganyantnos, no fem la comedia? Donchs tots som comediantes.

Pero no: lo comediant que jo busco entre tots los comediantes del mon no es d' aquesta classe: es un comediant de comedias, de afició, de carrera y per rahó natural mes comediant que qualsevol altre del seu art.

Comediant, direu vosaltres, ho es tothom que fa comedias: (Aixís se diu vulgarment y demostran que ho es lo autor) ho es qui las representa en los teatres: ho son los de mes baixa categoria que 'ls que treballan en las ciutats y van recorrent las villas y pobles, fent dugas funcions aquí y quatre allá; no, lo comediant verdader no es cap de aquets y perteneix á todas las classes espressadas.

Tampoch es comediant qui trevallant al teatre está endeutat ab lo sastre y sabater y no paga may las fondas, dispesas y cafés: que sempre firma escripturas, rep *préstamos* y no cumples ab ningú: que no estudia may los papers y surt fet un Cupido: que enganya minyonas, pega á la seva dona y mou escándols per tot allá hont va; aquest no es comediant ni es autor: degenera lo tipo del primer y es la deshonra del segon.

No cregueu que vaig á parlarvos de un ser qualsevol, de un home vulgar: lo comediant que vaig á descriureus lleugerament es un tipo especial, que ab tot y aixó s' en trovan á doll entre los deixebles de Talia; no honra l' art dramátich, empero podria molt be haverho fet, si la ingrata fortuna no hagués estat empenyada en fugir d' ell.

Lo comediant es un home modest en todas las cosas; estudiós, enginyós y calculista mes que un enginyer: un vestit de iveru y un altre de estiu li duren ben conservats quatre ó cinch anys per tot estrop: ab aixó se veu que es económic fins á l' estrem porque algun cop te ganancias que li podrian permètrer demostrar mes luxo y may ne fa us, sino que ho arrecona pera los temps dolents; ell avans que quedar malament ab algú, se absté de pendrer café, de fumar y algunas vegadas de lo mes necessari pera viurer, y si á pesar de tot no queda bé, cregueu que no ha pogut ferho, puig fermas provas vos ne dona, ab las mil disculpas y satisfaccions que arreu aboca á las orellas de tothom.

Lo comediant descendeix de aquells que los anomenavan avans *cómichs de la Uegua* y per lo tant té las mateixas trassas y manyas que ells: sos avis ho

eran, sos pares també y ell ha tingut que serho a la forsa treballant de petit en la companyia de son pare, que com totes casi sempre la compon la mateixa familia: pare y mare, un germà ó dos y una germana; y junts sen van per tot á compte seu. Quan arriba la ocasió que sos pares comensan á ferse vells y ell ja es home, se encarrega de la direcció de las obras, de la administració dels interessos, de las empresas y tot va baix la seva responsabilitat: prenen estat ell y sa germana, acomodantse ab personas aficionadas al teatre, de las mes instruidas que han trovat en los pobles ahont mes aplausos han obtingut y, veyent que la companyia es incompleta, la reforma ab lo augment de la seva dona y de son cunyat.

Lo comediant te tots los trastos indispensables pera guarnir un teatre en un dia y lo mateix ho fa demunt de las taulas de un café, com en mitj del camp; per ço sen va per tots los pobles y vilas tant si hi ha teatres com no. Ell no te de llogar vestits, comedias, perrucas ni armas porque en son equipatge ho porta tot. Es amich de posar las produccions ab la deguda propietat, mes si algun cop presenta á lo *D. Juan Tenorio*, vestit de chambergo, tonelet y brusa, es porque essent un drama de tantas figuras no pot aténdrer á tot y ha de ferho, y fins en lo cartell demana al públich que dispensi, si veu á las calaveras vestidas de senyors, que ell ho fa porque no s'espantin las senyoras al veurer als morts.

En quant á son treball artístich, tant prompte se acomoda á fer de graciós com de galan; á fer un barba com un galan jove; ell fa tot lo que 's necessita y tot lo que se li demana. Aixís posa un drama terrorífich com una zarzuela bufa, un sainete fet seu com una pantomina; y del mateix modo, 's posa á la porta de entrar al teatre vestit de Pallasso, tocant lo tabal y predicant los efectes de la funció com sen va á entre bastidors á apuntar la comedia ó surt á ballar unas boleras. Tot aixó ho fa si convé empero solzament en las petites poblacions, puig si algun cop logra poguer trevallar en la ciutat, té la companyia arreglada á proporció com la primera que hi hagia.

Son tracte es afable y senzill: sas inclinacions honestas: sa vida privada sense cap taca: de previsions artísticas no 'n te, puig considerant la seva professió com indispensable pera mantenirse tota sa vida, apren tot lo que li sembla y fá lo que creu que pot complaure mes al públich que l'afavoreix dihent francament á qui lo aduli, si son treball es propi ó si es copiat.

Aquest es lo verdader tipo del comediant y per lo mateix estil tots los dels que l'acompanyan, puig un dia ó altre se veuen en lo mateix cas.

Pera acabar diré: que cada comediant es una notabilitat en un sol treball, ja siga pera cantar, pera fer de graciós, de galan, etc. en lo que ell sap que mes se distingeix, y si hagués tingut corresponents estudis en lo que te de do natural y la protecció necessaria pera figurar en bonas companyias, ocuparia unloch que fora envejat de molts que 's nomenan actors y 'l desdenyan com á comediant.

Ab tot, encara hi ha qui creu que 'ls comediants son aquells que fan las forças pels carrers y 'ls que fan pochinel·lis.

Jo ho he sentit á dir mes de un cop:

FERNAND RODRIGUEZ Y MASDEU.

CORRANDES POPULARS.

De cantar, prou cantaria
Si tenia bona veu,
Me 'n iria á Barcelona
A cantar dalt de la Seu.

De cantar, prou cantaria
Si tenia bona veu.
¡Qué dirán la gent si ho senten
De cantar sense sabern'!

Si la mar se tornés tinta
Y los peixos escribans,
Les cartes ¡cóm hi vindrian,
Bon amor, á vostres mans!

Si la mar se tornés tinta
Les montanyes paper d'or,
Bon amor ¡cóm hi vindrian
Les cartes á vostre cor!

D' aquí enfora veig lluhir
Les pedres á la riera,
Jo 'm pensava qu' era 'l sol
Y era l' amoreta meua.

Lo colom volta la torre,
La volta d' en peu en peu,
Coloma que canta á dintre
N' es mes blanca que la neu.

De rosetes prou n' he vistes.
Que 'ls rosers ne van criant,
No pas de tant boniquetes
Com les que are estich mirant.

Pierola terra roja,
en el Bruch los carboners,
A Collbató les boniques
Perque Sant Corneli hi es (1).

Ay, poble de Collbató,
Be me 'n fas morí y penar!
No 'm fa morí y pená 'l poble,
Sino una noya que hi há.

Ay, mare si 'm deu marit,
No me 'l deu de Collbató,
Que per arrecades donan
Les cordes y capserró (2).

(1) Es lo patró del poble.

(2) Sobre aquesta corrandia dirém: 1.er Que Collbató es un poblet situat ran mateix de la montanya de Montserrat, y que li ve aytal nom, segons la versió vulgar, de que havent sigut sos primers habitants ó fundadors 'queleuns pelegrins qu' en penitencia de sos pecats á Montserrat acudian, per darse mes pena encara pujavan fins dalt al Monestir á qualsevulla que 's presentava al coll *cama á sí y cama allà*, á lo que se 'n diu á

Ay, mares que teniu filles,
No les deu als traguers,
Que així com pegan als matxos
Pegan les seues mullers.

Fadrinets que festejeu,
Festejeu al ayre, al ayre,
Bona cara y bon semblant,
Qui ho sab fer, no costa gayre.

La roseta del rosá
Si no la cullan se passa,
Lo mateix será de tu
Si ton pare aviat no 't casa.

No li digueu á la cara,
Potser li sabria greu,
Digueuli Roseta maca,
Robadora del cor meu.

Recullides per PAU BERTRÁN y BROS.

BIBLIOGRAFIA.

POESÍAS COMPLETAS DE D. VÍCTOR BALAGUER (1).

I.

Tinch davant un tomo voluminós de poesías catalanas. La coberta del mateix en sa cara anterior conté 'l nom de Víctor Balaguer y 'l de la població hont s' han estampat las poesías, Madrid.—En sa cara posterior se consigna la publicació coetánea d' un tomo d' iguals planas, paraller d' aquell, versió castellana (es de creure qu' en vers) de las propias composicions, deguda als senyors Torres, Salvá y altres (2).

Reprimim nostra curiositat: no obrim encara 'l volum á fi de donar compliment á l' amable, si bé espinós, encàrrech de la direcció d' esta *Revista*.

Lo nom d' En Víctor Balaguer es lo nom d' un verdader poeta, d' un incansable iniciador de nostre renaxement, y d' un gran propagador de nostra historia y literatura provincials; en tal manera, que tot aquell qu' haja volgut donarse compte y rahó del passat de nostra mare pátria, é interessarse en la moderna brotada de las lletras catalanas, coneix,

collbité. Per ço 'l poble tingué primer lo nom de Collbité, passant per corrupció després, á nomenarse Collbató.

2.^{on} Que allí 's conserva encara la costum molt antiga de guanyarse la vida molta part de gent, anant á fer llenya á la montanya traguinantla á capserro, y venentla al poble mateix, ó en los vehins.

3.er Que 'l capserro d' allí consisteix en una corretja ample y dos cordetes, una á cada cap; adaptantse la corretja al front servint les cordes per lligar lo feix, sach ó cove, y tot plegat per sostenirho á l' esquena. B.

(1) Un tomo en 4.^t de més de 400 planas.—Madrid: Imp. d' Aribau y companyia, successors de Rivadeneyra.—1874.

(2) No sé donarme explicació satisfactoria de la frase «versió catalana» que figura en lo tomo de que dech ocupar-me. *Versió* equival á *traducció*, y las poesías catalanas de nostre Balaguer son originals.

estima y respecta á D. Víctor Balaguer. Ell ensenyá á tothom, y en especial á nosaltres, jovent, á estimar la pátria sensa esclusions temerarias, la fé sensa fanatismes odiosos y la llibertat sensa disbauxas repugnants. Accentuá á voltas per demés sa indignació contra 'l monopoli y la sistemática indiferencia de Castella; arribá á plányerse, no ja sós de la germanó que deu unírnoshi, sinó fins de la sola conexensa ab ella, mes procurá seguidament y en várias formas ó bè recordar la seva veritable actitud política, ó bè evitar que las guspiras produhissen una crema y una esplosió. ¿Ho conseguí sempre? ¿Se l' ha acusat ab rahó d' inconsequent ab sas primitivas tendencias? Qüestions son aquexas que 'm guardaré prou de debatre en aquest lloch.

Lo que convé demostrar es que, si las circunstancias políticas allunyan de Catalunya al poeta, éll no oblida sa nativa parla; qu' á l'emigració primer y després á la capital d' Espanya, Víctor Balaguer expresa en son idioma natural ja la fogosa indignació de patrici y soldat de las novas ideas, ja 'l noble sentiment d' una ferma y obligada amistat á la Provensa y á sos felibres, ja las tendresas y ánsias y decepcions d' un cor enamorat.

Passo á la segona consideració que m' inspira la sola vista del llibre que tinch davant.

La recient edició de las poesías catalanas d' En Balaguer, se fa á Madrid; á Madrid ha comensat l' espendició de las matexas, y de Madrid surten y surtirán las remesas á provincias: tres fets que mereixen posarnos molt d' enhorabona (1).

Entre 'ls castellans, nostre Balaguer, com á poeta catalá, era més conegut per sa nombradía que per conexement de las sevas obras. Me consta d' una manera positiva que, á despit de l' espléndida publicació de las poesías completas del Trovador de Montserrat, duta á cap ab zel y desprendiment encomiables per un impressor-editor de la meva provincia (2) la gent de Castella no conexia las obras poéticas d' En Balaguer. No m' estranya: Los que motejan de dialecte nostre riquíssim idioma, (l' hereu del llatí, segons l' insigne crítich Lluici Bonaparte Wyse); los que miran ab mortal disgust, sinó ab olímpich menyspreu, las treballs literaris de Catalunya catalana; los que fan veure que temen una disgregació en que no pensa ni pensará may l' inmensa majoría de catalans; los que no perdonan cojuntura pera mortificar nostre amor propi y nostras francas tendencias descentralisadoras; los que 's creuhen bastarse ells matexos ab sas propias forsas, y dret y capacitat per imposarse á las *provincias*,—tots aquexos no conexian, ni per etzar, las bonas poesías catalanas d' En Balaguer, encara qu' éll fós lo més anomenat dels escriptors catalanistas. ¡Lamentable sistema y conducta lamentable la dels escriptors castellans que desdenyan una lite-

(1) Es de notar també la circunstancia de que l' imprenta qu' ha estampat las *POESÍAS COMPLETAS* de Balaguer porta 'l nom venerat de Aribau.

(2) D. Antoni Torres.

ratura tan *nacional* com la seva, encara que no tinga 'l privilegi de la oficialitat! Conducta y sistema més lamentables y ridículs en los habitants d' una capital de tercer ó quart orde baix lo punt de vista literari! (1) Mes dexem una digressió no del tot impertinent, però qu' allargaria massa 'l present escrit, y obrim lo tomo que 'm cal donar á conexe.

H.

Las POESÍAS COMPLETAS del *Trovador de Montserrat* (aplech de totas las ja conegudas, aumentat ab altres fins avuy inéditas), porta la divisa del Consistori dels Jochs Florals catalans y, en conformitat d' ell, van distribuïdas en tres llibres: *Lo llibre del Amor*, *Lo llibre de la Fe* y *Lo llibre de la Pàtria*. Lo primer conté 109 composicions, 15 lo segon y 74 lo tercer.

En *Lo llibre del Amor* y en *Lo llibre de la Fe* hi há un tirat seguit de poesías sensa divisions ó agrupacions especials. *Lo llibre de la Pàtria* consta de 28 composicions várias, seguidas de tres diverses seccions: las «Eridanias» ó Cants d' Italia, en número de 14; «Lluny de ma terra» (23 poesías, en provensal algunas), y «Ultimas poesías,» es á dir 9 composicions de caràcter polítich actual casi totas ellas.

Tal es la distribució de las POESÍAS COMPLETAS del primer Mestre en Gay Saber qu' ha tingut la moderna literatura catalana; distribució que respon á la que 'n podríam dir tradició acadèmica de nostra literatura, y que s' ajusta al lema dels Jochs Florals, segons he indicat.

Impertinent fins á cert punt y temerari en mí fóra l' ensajar un anàlisis crítich de las composicions més notables, vellas y novas, esparramadas en lo volum obert á mos ulls. Dech, per tant, concretarme y 'm concretaré á donar idea de las més recients y encara no apreciadas de tothom.

III.

En *Lo llibre del Amor* (barreja de romansos històrichs y cavallereschs, de baladas y cançons, d' odas y elegías, de simples descripcions y penaments) es hont s' hi troba la majoria de composicions fins avuy inéditas.

Estimant lo llibre en son conjunt, s' hi veuen manifestas duas épocas, duas tendencias y dos resultats. Las poesías eróticas, ja conegudas de Víctor Balaguer, revelavan, per retgla general, lo que 'n podrian dir espiritualisme de la naturalesa; las composicions novas del mateix género manifestan

una franca tendencia á espiritualisar, no sòls la passió amorosa, gran y avassalladora en la vida real y á despit de la mateixa vida, sinó també epissodis y accidents de la passió. Lo teatro de las primeras, solia ésser lo camp: lo de las segonas sol ésser una població en plena vida moderna. En las primeras sempre d' un caràcter objectiu molt pronunciat, hi há un candor y un idealisme particulars; en las segonas, més subjectivas, més íntimas, una tendencia á la poesia de la veritat en tots sos aspectes. En las primeras se trian l' escenari y l' assumto; en las segonas sembla qu' un y altre s' imposin. Per ço lo que 'n diriam firmament de las primeras sol ésser blau y seré, y 'l de las segonas boyrós ó ennuolat; mes per ço també l' encertada eczecció del quadro es doblement celebrable.

Las «albadas» ó cants eròtics del matí, eran género predilecte de molts poetas catalans al iniciar-se nostra moderna escola. L' afició á la senzillesa é ingenuitat de las cançons populars, unida al lloable desitx de donar color particular, ayre local á la poesia renaxent, foren las causas principals del cultiu de la poesia bucòlica vestida ab cert trajo d' actualitat. També cal observar altra circumstancia, digna de encomi baix lo punt de vista moral y de propaganda, si bé reprochable literariament considerada: la especie de pacte tácit de presentar tipos y costums de nostra terra, modelos de puresa y esquisida bondat.

En semblant género de composicions tothom sab com se distingí nostre Balaguer. Basti recordar que, entre las que té premiadas en Jochs Florals figura l' albada que comensa:

Portada en las alas
De las orenetas
Derramantne galas,
Llansantne amoretas,
Ja la primavera del niu ne sortí.

Las demás poesías d' amor conegudas que 's separen del género «albada» son inspiradas també en la naturalesa directament, salvas pocas escepcions. Entr' aquestas, impossible dexar de recordar ab admiració l' oda «Ausias March», que guanyá l' englantina d' or en los Jochs Florals de Valencia del any 1859, y la superba composició «Lo 13 de Mars de 1461», qu' obtingué joya en nostres Jochs Florals del any 1861, y que quedarà com eczemplar d' intenció, sobrietat y bon dir. Impossible dexar de mencionar una vegada més «Las bodas del Cavaller» y la cansó de gust popular

La nineta n' era ròssa,
N' era ròssa com un sòl.
Amorosa Agna María
Robadora del amor.

De las novas poesías que, brollant de la naturalesa, se surten del convencionalisme de las albadas, una de las primeras, en orde numèrich y en mèrit verdader, es la composició escrita en parla provensal titulada «La Cansoun dou motiu.» Entre

(1) Just es senyalar honrosas escepcions. Los molt distingits literats D. V. Ruiz Aguilera, D. A. Ros de Olano, D. Joan Valera, D. Francisco de Paula Canalejas y D. B. Perez Galdós, entre altres, han demostrat aficions y simpatías per las lletras catalanas. També merexen agraïment las notables publicacions madrilenyas *Revista de España*, *Defensa de la Sociedad y Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*.

sas flúidas estrofes (posadas, com diuhen á pagés), es boniquíssima la que diu:

Qu' ame iéu dius la ramiho
Aproufoundi ma vediho
Bouscant moun negre destin,
E pensant á ma patrio,
A ma patrio eilalin!

Mes hont se marca lo modern sentit amorós de nostre poeta, sa entrada dins l' escola lírica contemporánea, es en la composició senyalada ab número XXXIII y que porta á la memoria los *lieder* del princep de la melancolia, Enrich Heine. La pintura hi es enérgica, la voluptuositat hi domina, la dicció es sóbria y ensopegada. Los versos se precipitan com l' acció; res hi há que cansi ni que distrega.

Emprés un camí lo poeta no torna enrera fàcilment. Se dexará enlluernar algunas vegadas per l' eccés de sentiment; l' interés que donará á alguns detalls será á voltas estremat ó fora de lloch; per no ferse cárrech de que certas afeccions carexen d' importancia esterna, pecará de vulgar algun cop; mes, endavant, endavant. Entre sos versos llegirém y apendré de cor:

Cuant lo que tens per agravis
T' hauré pogut explicar,
Ton perdó sobre mos llavis
Ta boca vindrá á portar.

Espressió natural y felis de l' ignocencia que, en vers de témer, espera; qu' en compte de desesperarse, s' enllepoleix ab la dolsor de l' esperança.

Aném seguint al poeta del amor, y trobarém que com si li recas abandonar del tot l' efecte objectiu, plástich, en que tants aplausos ha merescut, ó com si s' compadesqués de la part qu' han de pendre 'ls que l' escoltan en sas afficcions, s' atura á descriure sa enamorada, tal com la vejé un dia, bora 'l mar,

Entretinguda ab las onas
y ab ellas enjogassada,

Recordantnos ab sa descripció las inmortals quintillas de Gil Polo.

Seguim, seguim. Poch més avall la nova poesia tornarà á acentuarse, y son aspecte será original y propi. Nos pintarà las tendresas d' un noyet á sa mare y 'ns farà eternir ab son eterniment. Poch després nos descriurà l' amor ab las tres següents estrofes, que vull transcriure á fi de que no 'm remordexi la consciencia per no haverho fet:

Las amoretas que ne van pels aires
Esbandeixen per tot flors de semensa,
Cuant cauhen sobre un cor, llavors hi granan.
Cuant ja granadas son, llavors hi arrelan.

Las amoretas que ne van pels aires
Posada van buscant á tota pressa;
La trovan en un cor, y tot son joyas,
Hi restan algun temps y tot son penas.

Las amoretas que ne van pels aires

A debades en plujas van desfetas.
Y tots aquells á qui la pluja toca
No 's mullan pas, no 's mullan pas, que 's creman

Versificació ben trobada! Modo de direncisador!... Y una y altre no son casuals. A l' altura de ella, baix abdos conceptes, están las composicions senyaladas ab números LII y LV, axis com ressaltan per lo gráfich del pensament las poesias LXV, LXVI y LXVII, la primera de las quals recomano als poetas pera consol de llur esperit. En quant á las altrás duas, son á manera de follías, especialment la darrera.

Llegeix historias, nina,
Llegeixlas y 't dirán
Que se comensa á viurer
Cuant se comensa á amar.
Llegeix historias, nina,
Llegeixlas y 't dirán
Que los dolors ne venen
Cuant los amors se 'n van.

La composició LXIX confirma una de las observacions emitidas. L' assumto d' ella es petit, molt petit y lleuger; lo poeta 's dexe enganyar per lo qu' ell l' ha sentit y l' obra resulta prosáica.

La següent es una balada dels amors històrichs ó llegendaris de Madona Margarida y 'l trovador Guillem de Cabestany, de bona forma y de detalls sorprenents.

A ella segueix una de las millors poesias novas d' En Victor Balaguer. Los lectors de LA RENAXENSA conexen la composició á que 'ns referim, y en que 'l poeta descriu sa gelosia de la llum que besa las bellas formas de sa pudorosa enamorada. Es una joya d' art.

Bona parellera d' ella es la balada que podria titolar-se «La Donzella de la Casa Blanca.» Està escrita en romanc tal com deu eczigrise que siga 'l romanc: fàcil, ajustat y correcte. Sembla feta per ella mateixa. Respecte al assumto, no sabem si es fruyt de l' imaginació ó llegat d' una tradició popular. En un y altre cas nos recorda 'l d' algunas bonicas llegendetes alemanyas.

En cambi altrás poesias que figuran en *Lo Llibre del amor* recordan l' eczuberancia de moltas composicions castellanas. Tal vos succehirá de segur ab la LXXXIV de la colecció: admiraréu alguns tochs brillants, alguna frase bonica y una versificació abundant, però arrivareu á la fi y, després de concentrarvos, lamentaréu que 'l poeta haja derrotat un centenar llarch de versos en un assumto revellit.

La que la subsegueix dedicada als ulls de l' enamorada, peca també de llarga, mes en ella se troba:

.....Ulls delitosos,
Y tant vos miro, y 'us contemplo y amo,
Que arribo á créuer ja que mes que d' ella,
Sou meus, ulls amorosos.

Pensament natural, y altament poétich ab la poesia de l' alta veritat. Tota l' obra es sentida y vessa

passió y 'l tirat de sas estrofes nos recorda la tersura de las de N' Aussias March.

Poch més avall trobem juntas duas composicions, sobre las quals es impossible callar. La primera, en que 'l poeta descriu l' amargant dol de son cor al penetrar en la casa deserta d' una perduda amiga, sembla estar banyada en las cristianes ayguas hont amarava las sevas un jove y may prou plorat artista espanyol. També hi há veritat, molta veritat, però ab tanta altesa, que no pot dexar de produhir molta, molta poesia. La segona, en cambi, es d' un realisme desventurat. Se tracta d' un embosat que passeja carrer amunt y carrer avall esperant l' hora de la cita. Vé aquesta, sona un palmetada, se sent caure una clau, s' obra una porta

Y... tric, trac! lo cuento es acabat.
La lluna es lo sol dels lladres
també dels enamorats.

Y encara al final de la cansó hi va, per desgracia, la següent

ENDREÇA.

Hermosa senyora, si ma cansoneta
Vos sembla indiscreta, jo us deman' perdó.
La cosa entre naltres quedarà secreta...
Guardarém reserva lo sereno y jo:

¿No sembla impossible que 'ls bons, que 'ls veraders poetes sacrificuin la gloria de sas facultats ocupant aquestas de tan desdixada manera? Y axó que ningú considera més ample 'l camí de la poesia per arribar á lloch que 'l qu' estas ratllas escriu. Detesto las travas del rigor académich, estimo la llibertat artística; mes, per ço que la estimo, deplo ro la llicencia ó l' estravagancia, que son lo descrédit d' aquella y la ruina del art.

Perdónissem l' anterior apreciació y acabem d' examinar lleugerament *Lo Llibre del Amor*.

Un verdader *lieder* es la poesia XC. De sas tres bonicas estrofes veus aquí la darrera, qual *tour* final trobarem temps há en «Lo Retorn», de Heine:

Y 'ns plau als dos passar axís las vetllas
Ella escoltantme, jo llegint, tots sols,
Si no es l' amor que 'ns ve á fer companyia
Arraulit y sentat entre tots dos.

La veritable tendresa de la composició qu' acabo de citar se nota igualment en la que li fa bona companyia. L' enamorada ha sigut inconstant, però 'l poeta no dexa d' ésser lo mateix. Generós era en compláurela y més generós será en perdonarla. Escoltéu:

¿Se pot ser inexorable
Y no tenir compassió,
Quant es bella la culpable,
La que demana perdó?

Lo poeta considera germanas la boniquesa y la bondat, y, al veure bella á sa enamorada, no la vol

creure, no la pot creure indigna d' éll. Si ha eczistit l' odi se converteix de sopte en commiseració.

L' amor ha fet miracles: las tradicions ne van plenas, y un d' ells es l' origen de la composició de caràcter popular que comensa descriguent una donzella morta. Sonl amant, mariner, retorna de viatge, pregunta per sa estimada, li responen que s' es morta y que de cos present la trobará á la esglesia; hi corra 'l mariner, romp la caixa y

Ja sos llavis en sos llavis
Li han donat un bes cremant
Y un crit arrenca la morta
Que al bes ha ressucitat.

Tan bella com aqueixa, es la composició CII, encara que de poca durada com un alé de vent. Lo pensament no es nou en son fons, però sí ho es y molt en lo modo de presentarlo en son doble aspecte.

Cuant tos ulls obras,
Raig de ma vida, rosa d' amor,
Es que assoleyas
Tot quant visible tens á ton vol.
Cuant tos ulls tancas,
Nina encisera de la Vall d' Or,
Es que assoleyas
Tot quant recóndit tens en ton cor.

Un xich més avall, després d' altrás duas poesietas de recomanable ecxecució, ne ve una que no 'm canso de tornar á llegir ab crexent admiració. Lo poeta enamorat, després de gravar son nom y 'l de s' aymia en un arbre, dansa ab ella al entorn del mateix. Ella baxa 'ls ulls vergonyosa y esclama:

«Qui sab! qui sab! | De fusta d' aqueix arbre
Será 'l bressol | De nostres nins tal volta.»

Y 'l poeta diu entre sí:

«Qui sab! qui sab! | De fusta d' aqueix arbre
Será pot ser | La creu de nostra tomba.»

No hi há dupte: la poesia de que n' acabo de transcriure quatre versos es una composició magistral, á despit d' alguna inconveniencia de forma.

Som ja al final de *Lo Llibre del Amor*, y hem d' aturarnos. Deu versos d' una gaya y fresca composició no 'm dexan arribar encara á la fi del *Llibre*. Lo temor d' una censura m' aplaca la tentació de transcriurels tots deu; pero... preferexo la censura á la privació d' un llegitim gust.

Ahí á la nit he somiat que jo era, oh nina,
Un auellet de plomas de color,
Que 'm tenías tancat en una gabis
Penjada en lo cairell de ton balcó,
Que ab tas manetas blancas allisavas
Lo vellut de mon tendre plomissol
Y que sobre ton seno me posavas,
Sobre ton seno y del costat del cor.

La darrera composició del *Llibre del Amor* consisteix en una brillant tirada de versos posats en boca de la Cansó de Provensa que, nascuda sota las flamas d' un sol de foch y bressada en cálzers de flors tendras y aromosas, segueix vilatjes y masias.

Cantant la pátria, la fé y l' amor.

IV.

Contrariant lo propòsit que m' havia format y violentantme més de set vegadas, no he pogut dextar de detenirme bona cosa en lo *Llibre* primer de las POESÍAS COMPLETAS. Per fortuna las contingudas en lo segon, *Lo Llibre de la Fe*, son conegudas casi arréu.

¿Quín aficionat á nostre materna literatura no ha llegit totas ó algunas de las composicions d' En Balaguer endreçadas á la Verge de Montserrat? Esta Verge es lo símbol de l' inspiració relligiosa del poeta catalá y á Ella ha dedicat odas, albadas y versos varis.

Conegudas son també «La Creu», la mistica y bella cansó de «La Campana de l' Ave Maria» premiada en los Jochs Florals de 1861, l' oda «A la Verge de Reus», la preciosa «Cansó de Nadal» que comensa:

Cantava lo pardal,
«Avuy nit de Nadal
Ne naixerá una estrella, etc.»

Y algunas pocas poesías més exclusivament relligiosas.

Duas son las novas. Una de fesomia moral en que 's pinta l' estat afanyós de la vellesa que no té desitjos de gloria que l' atraguin ni sonmis d' or que 'l consolín. Y diu lo poeta:

Llavors ne buscan plos que la tenen!
L' antiga y vella casa payral,
Llavors se busca de la familia
Lo vell hostal.

Exa es la penúltima composició del *Llibre de la Fe*, que termina ab un' altra «Cansó de Nadal», fetxada á Madrit als 24 de desembre del prop-pasat any y escrita en correctas octavillas, que provan qua 'l poeta no ha decaigut en sa facultat versificadora.

JOAQUIM RIERA.

(L' acabament en lo próxim número.)

NOVAS.

S' ha estrenat al Tívoli la joguina lirich-dramática en 1 acte *De dalt á baix*.

La Jove Catalunya ha acordat oferir en lo certámen que aquest any celebrarà la Associació literaria de Gerona un premi consistent en un grupo d' objectes simbolisant las arts, d' argent, sobre un peu d' ébano en forma de columna truncada, pera adjudicarse al millor romans describint un quadro de costums populars de la terra.

Hem vist ab moltíssim gust anunciat lo projecte de la Societat Económica d' Amichs del Pays de celebrar en lo próxim Abril lo centenari de sa fundació ab una Exposició general de productes catalans y de invents d' Espanya. Lo local escullit pera tal objecte es lo mercat del Born, en construcció, lo creyem molt apropiat ja per sa capacitat, ja per que l' elevació y amplaria de sas naus se prestarán á que la Exposició presente un grandíós cop de vista; circumstancia que no s' ha pogut conseguir en cap de las celebradas fins avuy á Barcelona. No duptém que Catalunya respondrá com se deu á la invitació de l' Económica, á la qual felicitém per tant acertat pensament.

S' han posat á la venda en las principals llibrerías d' aquesta Ciutat lo volum de poesías catalanas de 'n Víctor Balaguer darrerament publicat y 'l de la traducció castellana de las meteixas.

Fa alguns dias los periódichs de Madrit anuncianren la mort del distingit autor dramátich D. Lluís de Eguilaz. Al reproduir nosaltres tant trista nova, debem tributar un carinyós recort á la memoria del poeta que 's complagué en buscar inspiració en l' historia catalana. Sabem que ha dextat inédit tant recomenable escritor un drama bassat en nostra cansó popular Lo comte Arnau.

RECLAM.

DE LA POESÍA HERÓICA-POPULAR CASTELLANA POR D. Manel Milá y Fontanals.—Conté las següents materias: *Oracion acerca de la literatura española.*—*Literatura de la poesía heróico-popular castellana.*—*El Rey Rodrigo.*—*Bernardo del Carpio.*—*Fernán González.*—*Sucesores del mismo.*—*Infantes de Lara.*—*El Cid.*—*Romances históricos varios.*—*Cielo Carolingio.*—*Cielo breton.*—*Romances sueltos.*—*Conclusion.*—*Ilustraciones: Noticias de los cantares y romances.*—*Versificación de los mismos.*—*Primitivas formas del cantar épico francés; Influjo de la poesía épica francesa en la castellana.*—*Adiciones.*—*Nuevo ensayo de clasificación de los romances.*—Se ven en la librería de Verdaguer. Rambla devant del Liceo.

Estampa de La Renaxensa, Montjuich del Bisbe, núm. 3.